Als stenen zwijgen

Als stenen zwijgen

Bert Polman

De auteur ontving voor *Als stenen zwijgen* een remuneratie van Lubrieke Momenten.

Als stenen zwijgen
Auteur: Bert Polman
Eindredactie/opmaak: Nederlands Taalbureau i.s.m. uitgever
Foto omslag: StudioRootz
ISBN: 9789465388212
BNB, onderdeel van Singel Uitgevers B.V.
© 2026 - Bert Polman

Alle rechten voorbehouden

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende. De rechten op tekst- en datamining van deze uitgave zijn uitdrukkelijk voorbehouden. Dit geldt mede voor het gebruik ervan bij de ontwikkeling en training van kunstmatige-intelligentiesystemen. Voor dergelijk gebruik is voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende vereist, voor zover de wet niet dwingend anders bepaalt. Dit is een werk van fictie. Namen, personages, plaatsen en gebeurtenissen zijn voortgekomen uit de verbeelding van de auteur of fictief gebruikt. Iedere gelijkenis met bestaande personen of werkelijke gebeurtenissen berust op toeval.

Er bestaat geen gerechtigheid; er bestaan alleen grenzen.

Albert Camus

Versteende zielen

De eerste gedachte die opkwam, was dat het gewoon dikke aanstellerij was: een beetje geile lol maken en je hebt meteen een trauma. Als je nooit iets meemaakt, ga je overdrijven.

Rooddoorlopen blikken haakten ineen; daarna viel er een korte stilte, zwaar als een vonnis. De hitte en het weerzinwekkende geschreeuw dat uit de oven van de steenfabriek kwam, waren ondraaglijk. Toch kon de felle drang om even om de hoek van de gapende mond van de oven te kijken niet worden weerstaan. Zelfs het gevoel dat wenkbrauwen van hoofden konden schroeien, vormde geen belemmering. Elke ademteug voelde als een golf van vuur. Scherpe, nog nooit eerder gehoorde hoge kreten sneden als een mes door de hete lucht; ze echoden in de stenen ruimte. Dit lijf had iets gezien wat nooit iemands ogen had mogen bereiken; het moest uit de weg geruimd worden om wat het met zich meedroeg. De handen en voeten waren vastgebonden met touw dat nu langzaam door de vlammen werd opgevreten. Als de rest nu maar net zo snel zou branden, om opnieuw verrijzen te voorkomen. De lucht trilde als een levend wezen dat zich uitstrekte en verkrampte in de verzengende hitte. De vlammen likten hongerig aan het verloren stuk mens. Zwarte gaten vielen in de kleding; het gevecht tegen de elementen zou definitief verloren worden. Het ijzingwekkende, rauwe geschreeuw sloeg om in natte, rochelende kotsgeluiden. Het vuur had een hypnotiserende, zelfs in deze situatie bijna huiveringwekkende schoonheid, een herinnering aan de onverzoenlijke krachten van de natuur. De vlammen pelden nu de huid van de zijkant van het lichaam. Toen de touwen doorgebrand waren, volgden ongecontroleerde stuiptrekkende bewegingen. De wrange, vettige geur van totale verwoesting was misselijkmakend.

De doodstuipen stopten. Het hoofd leek iets naar voren te bewegen, de knieën werden hoog opgetrokken naar de borst, de armen beschermend om het lijf heen geslagen. De vingers rustten losjes op de schouders, alsof ze een laatste omhelzing zochten. Het leek alsof het zich in zichzelf terugtrok, terug naar een tijd en een plaats waar het ooit begon. Hier, in deze foetushouding, keerde men terug naar de pure essentie van het bestaan, alsof men nooit op de wereld was gezet. De cirkel was rond; het nietige leven was voltooid.

Een knedende hand landde zwaar op de schouder. Met een inmiddels paars aangelopen gezicht werd er in doodse stilte nog een laatste keer om de rand van de steenoven gekeken en zagen brandende ogen hoe het vuur

langzaam de ziel uit een lichaam stal. De maag trok ongecontroleerd samen en een rauwe, dierlijke kokhals ontsnapte. Te lang blijven kijken zou onverstandig zijn: bij de een brandde nu een trauma weg, terwijl er bij de ander juist op deze manier een nieuw trauma werd geboren. Snel werden er een paar passen achteruitgezet en werd er even driftig over verdwenen wenkbrauwen gewreven. Daarna volgde gezamenlijk een worsteling met het dichtschuiven van de loodzware metalen deur van de oven. Het brandende vuur werd langzaam opgeslokt door de sluitende deur, zijn vurige intensiteit langzaam vervagend tot een smalle spleet van licht. Met een dof geluid werd de opening van de oven gesloten. En toen, met een definitieve, ijzige klik, viel de deur dicht. Het enige wat overbleef, was de schaduw van het vuur dat nog op het netvlies danste en de voor eeuwig aangebrachte lichte schroeiplek op een stenen ziel.

1

De tragische terugkeer

Tien dagen voor de gruwelijke moord brandde oven zes op de steenfabriek ook op volle toeren. Ditmaal met de gebruikelijke inhoud erin: een duizendtal nog ongebakken stenen. De schoorstenen van de fabriek spuwden witte rookpluimen uit. De witte rook voelde voor Werner haast als een stil teken dat er in deze omgeving een nieuw hoofdstuk van zijn leven was aangekondigd. Zwaar vermoeid en vol nerveuze verwachting keek Werner door de gore voorruit van hun kleine huurauto, besmeurd met dode insecten die nooit een tweede seizoen zouden krijgen. Ze waren er bijna en met iedere meter richting Duffelward trok de spanning strakker door zijn lijf. De horizon golfde voor de auto uit, trillend van de hitte alsof de aarde stond te smeulen. De lucht boven hem was zo helderblauw dat het pijn deed aan zijn ogen. Hij knipperde, wreef met een vermoeide hand over zijn gezicht en voelde het zout van opgedroogd zweet in zijn poriën trekken. Een vrachtwagen volgeladen met bakstenen stond stil in de berm van de smalle rivierdijk. De vrachtwagenchauffeur zwaaide met de ongeremde vreugde van een kleuter die Sinterklaas voor het eerst ziet. Dit doen ze dus in dit godvergeten dorp: elkaar groeten, ook als je een complete vreemdeling bent. Werner, verre van kinderlijk zorgeloos, zwaaide zwaar overdreven, op dezelfde infantiele manier, terug. Vanaf de achterbank klonk smerig gelach van zijn zoon; vanaf de bijrijdersstoel wierp zijn vrouw hem een langgerekt gesis toe. Terwijl hij een scherpe bocht op de dijk een beetje onhandig breed nam, zagen ze alle drie hun eindbestemming in de verte: het dorp waar zijn vrouw Ellis was opgegroeid, het gehucht dat zij achttien jaar geleden de rug had toegekeerd en waar ze vijfendertig jaar geleden ter wereld was gekomen.

Werner wist van zijn vrouw dat ze het kleine dorp Duffelward enkel konden bereiken via een smalle, doodlopende dijk die zich parallel aan de rivier door het landschap slingerde. De grote kronkel die de rivier hier maakte, omsloot het dorp als een arm, terwijl ook een zijtak van dezelfde rivier een natuurlijke grens vormde. Samen sloten ze het gehucht in, alsof ze het wilden beschermen tegen de buitenwereld. Het eerste dat Werner zag, was de schoorsteen van de steenfabriek, een dikke lul die zich aftekende tegen de horizon en boven alles en iedereen uitstak. Het was een groter ijkpunt voor het dorp dan de kerktoren die een stuk verderop stond, bescheiden en bijna onopvallend in vergelijking met dit

reusachtige bakstenen monument. De kerktoren fluisterde het goddelijke, maar de schoorsteen schreeuwde van de menselijke inspanning, van zwoegen en overleven, van leven en dood. De schoorsteen bleef Werner aankijken, onverschillig en onverzettelijk. Hij was nog immer in gebruik, voor Werner en zijn zoon nog zonder veel betekenis, maar voor zijn vrouw het onwrikbare symbool van een tijd die voor haar voorbij was, maar die nog steeds diep in haar geheugen gegrift stond.

Vanaf de achterbank gaf zijn zoon hem een onbeholpen klop op de schouder, alsof hij hem zonder woorden wilde zeggen dat het nieuwe leven waar ze naartoe reden ooit de haat zou overwoekeren die Werners recente ravage in hen had achtergelaten.

'Is dat die steenfabriek van die ouwe vriendin van je, ma?'

Werner draaide zich onhandig een stukje om in zijn krappe autostoel. Julius keek scherp uit zijn ogen, wonderlijk na de enorme reis die ze hadden afgelegd. Hun zoon leefde duidelijk op, nu ze bijna zijn nieuwe leven inreden.

'Uh… ja, nou ja, vriendin, vriendin… Ik werkte voor de familie en de vrouw des huizes, Mathilde heet ze, zag mij een beetje als haar vriendin. Maar je hebt gelijk, jongen, dat is inderdaad die steenfabriek van die vrouw. Hopelijk willen deze vrouw en haar man ons een beetje op weg helpen met onze nieuwe start. Met alleen de hulp van mijn vriendin Amanda redden we het denk ik niet.'

Werner richtte zijn ogen weer op de dijkweg en zoefde het autoraam naast zich een klein stukje naar beneden. Gapend zei hij: 'Nou, troela, die steenfabriek is niet echt van die vrouw, toch? Ik dacht dat je me vertelde dat die echtgenoot van haar daar de belangrijke man uithangt.'

'Ja, dat is waar. De fabriek is al generaties in bezit van de familie van haar echtgenoot, Antoon. Ze noemen de directeur hier in de buurt "de steenbaron". Hij…'

'Man, man, man!' riep Werner er dwars doorheen. 'De steenbaron! Toe maar! Dan noemen ze hier de slager zeker "de karbonadekeizer"?' Werner lachte om zijn wat matige grap.

Niemand lachte mee. Samen besloten ze er maar niet meer woorden aan vuil te maken.

Werner zoefde zijn raam nu helemaal naar beneden.

Ellis snoof zwaar overdreven haar neus vol: 'Wat lekker, mannen, deze geur komt mama bekend voor.'

Werner had er een gore stronthekel aan als Ellis zich ook naar hém toe als "mama" presenteerde. Dat woord klonk in zijn hoofd als misplaatst en irritant, als een moederstem die "braaf zo" fluistert terwijl ze hem aftrok. Ellis was, in zijn ogen, maar één ding: de mama van Julius. Punt. Voor hemzelf was ze iets heel anders: zijn vrouw, zijn

gespreksafvoerput, zijn geile spleet als de spanning hoog zat, zijn bliksemafleider als hij te veel in zichzelf klemde. Maar nooit, verdomme nog aan toe, nooit zijn mama. Hij voelde de walging in zijn kaken samentrekken, trok een gezicht alsof iemand er een verse hondendrol tegenaan had gesmeten en zei: 'Ik heb zin om "mijn mama" een klap op haar bek te geven.'

Julius gaf Werner een harde klap achter op zijn hoofd.

'O, sorry Werner, ik doe het weer, hè? Ik weet dat je er een hekel aan hebt dat ik mezelf "mama" noem naar jou toe,' zei Ellis. 'Ik ben er ook niet helemaal bij.'

'Is oké, ik ook niet.'

'Lekker handig als je autorijdt,' zei Julius gevat.

Ellis zoefde nu ook haar raam naar beneden en stak haar hoofd naar buiten: 'Ja jongens, deze geur voert mij terug naar mijn verleden.'

Werner dacht dat ze doelde op de geur van de rivier die parallel liep aan de dijk waarover ze reden. De mix van het frisse water en de zware olieachtige geur van de schepen was voor haar waarschijnlijk even vertrouwd als het dorp zelf. Werner was nog nooit in dit geboortedorp van Ellis geweest, maar herkende de geur wel van de rivier aan de rand van de stad waar hij had gewoond voordat hij met Ellis, min of meer noodgedwongen, vertrok naar een ver oord. Het was een geur die verhalen vertelde van lange reizen, van ladingen zand, kolen, olie en staal, van schippers die hun leven op het water doorbrachten. Het was een geur van arbeid en volharding, van de constante stroom van het leven langs de oever.

'Is die vriendin van vroeger dus geen echte barones of adel, ma?' klonk het vanaf de achterbank.

Voordat Ellis iets kon zeggen, zei Werner: 'Nee, zoon, het zijn geen echte baronnen. Ze noemen ze in het dorp waar we gaan wonen "steenbaronnen", adel van de klompen klei. Die mensen stammen af van lui die een fortuin hebben vergaard met simpelweg het bakken van klei.'

'Nou, nou… Wernertje, vader en zoon zijn geen echte adel, maar je vergeet dat die bekende van me, die Mathilde, wel echt blauw bloed heeft. Zij is gravin.'

'Ja, zij is van Duitse adel, heb je me verteld. Dat is toch heel wat anders.'

'Wat is daar anders aan?'

'Weet ik veel, gewoon anders.'

'Je kunt ook gewoon je bek houden, Werner, als je ergens de ballen verstand van hebt. Jij komt hier voor het eerst in je leven en weet kennelijk nog meer over deze plaats en de mensen te vertellen dan ik.'

Werner was wel wat gewend. Bij vooral zijn vrouw werd niet gefilterd, niet afgerond, niet gesuikerd. Ellis sprak vaak met messen in

plaats van woorden; ze wist hoe je kon snijden zonder met bloed te spetteren. Het voordeel was dat er tussen hen zelden iets bleef hangen: geen stiltes die zich opstapelden tot muren, geen ingeslikte zinnen die later als gif terugkwamen. Maar toch… "je bek houden" kwam er ongewoon fel uit, alsof iemand plotseling en zonder echte reden met de vlakke hand op tafel sloeg in een verder rustige kamer. Hij besloot het te laten liggen. Werner wist: nu moest hij verdomme binnen de lijntjes kleuren. Nu even alles behalve geouwehoer en grove misstappen. Na de enorme teringzooi die hij ervan had gemaakt, de leugens, de fraude, de ontmaskering, de vlucht, stond hij bij Ellis op scherp. Ze had hem niet eens een gele kaart gegeven, nee, een oranje. Zo'n kleur die net doet alsof er nog hoop is, maar eigenlijk al naar afscheid ruikt. Eén fout, één verkeerde beweging, en hij kon opflikkeren: exit Werner. Hij ademde diep in. Braaf aan het riempje lopen dus, dacht hij. Toch koos hij er uiteindelijk weer voor om het gesprek gewoon voort te zetten, zoals hij dat wel vaker deed, en vervolgde: 'Nou, onze zoon zou anders ten onrechte denken dat die man en zoon van die vriendin van je echte baronnen zijn.'

'O absoluut, mijn geweldige, weldenkende echtgenoot,' zei Ellis, 'zonder jou zou ik wellicht ten onrechte denken dat ik hier van dit bijzondere moment, en de herinneringen die ik hier heb liggen, mag genieten.'

Werner zag dat ze moeite deed om niet met haar ogen te rollen.

'Hou je bek, pa, het is mama's dorp, het is mama's oude leven. En dankzij jouw stomme acties in Calluzia moeten wij nu in dit stomme gat een nieuw leven opbouwen.'

Nog een gezinslid dat vond dat hij z'n bek moest houden. Het begon hier verdacht veel op een volksstemming te lijken. Het moest toch niet veel gekker worden! Werner draaide zich wederom om, greep zijn zoon bij zijn keel en schreeuwde, terwijl het speeksel in grote druppels wild uit zijn mond schoot: 'Wel godgloeiende gluiperd! We hadden een afspraak, weet je nog? We gaan een nieuw leven opbouwen en we zouden het hier niet meer over hebben. Muil dicht hierover! En jij ook, Ellis!'

Ellis gilde hysterisch, gaf Werner een harde duw en riep: 'Let op! Let op de weg, eikel!'

Werner draaide zich weer om en zag de auto gevaarlijk dicht richting de berm rijden, smeet zijn rechterhand in de lucht en zette zijn voet als een betonnen blok op het rempedaal. Zijn bril, een flesje water, een half opgegeten zak chips en een mobieltje werden tot leven gewekt en kletsten tegen de voorruit alsof ze de zwaartekracht beu waren. De kleine huurauto schoot in een genadeloze slip; de banden krijsten als een opgejaagd zwijn. Het vehikel verloor elke grip en schoot van de dijk. Nu waren het Werner, zijn vrouw en zoon die krijsten, terwijl ze met een noodvaart richting het dreigende water suisden. Op het moment dat het

leek alsof ze het koude omhelzen van de rivier niet meer konden ontlopen, kwam de auto met een brute, metalen klap tot stilstand tegen een eenzame paal, die daar leek te staan alsof hij altijd al wist dat deze dag zou komen. De autogordels, bedoeld om te beschermen, veranderden in genadeloze beulen. Werner had het gevoel alsof een ijzeren vuist zijn ribben samenkneep. Julius werd vanaf de achterbank naar voren geworpen en zat in een verwarde massa van armen en benen ineens tussen hen in. Een sissend geluid steeg op uit de motorkap; een zompig, ploffend geluid ontsnapte uit Werners kontegat. Stront aan de knikker! De wereld leek even stil te staan. De rivier, zo dichtbij, ruiste onverschillig verder, alsof het ongeluk niets meer was dan een voorbijgaande rimpeling in de stroom van het leven.

Werner opende zijn ogen; tranen welden op terwijl hij een piepend geluid maakte, als een badeendje dat te hard werd ingeknepen. Daar zaten ze dan, gedrieën naast elkaar in het gebutste stuk blik, gevangen in een zwaar ongemakkelijke omhelzing. Werner voelde de hete adem van Julius in zijn gezicht. Zijn arm zat gevangen onder het gewicht van zijn zoon; zijn vingers begonnen licht te tintelen door het gebrek aan bloedtoevoer. De lucht in de auto was gevuld met de geur van angstzweet, poep en verbrande remmen. Werner wilde de ongemakkelijke stilte verbreken, maar Ellis was hem voor.

‘Auw! Auw! M’n tiet! M’n tiet doet zeer. Kan iemand me uit die gordel halen?’

Werner probeerde het autoportier te openen, maar kwam tot de onzalige ontdekking dat deze vastzat. Een hevige pijnscheut schoot door zijn hoofd. Tussen de benen van Julius door probeerde Werner de gordel van Ellis los te krijgen. Werner hoorde zijn zoon zachtjes snikken. ‘Gaat het, jongen?’ Een traan viel op Werners wang. Toen hij omhoogkeek en de pijnlijke blik van Julius zag, besefte hij dat zijn zoon met brute kracht boven op de versnellingspook was gekwakt. Te gênant om hem nu te vragen of hij ook ergens pijn had. Een zachte klik bevrijdde Ellis uit de wurggreep van haar autogordel. Een harde duw tegen het portier aan de bijrijderskant bevrijdde hen uit hun bizar benarde situatie.

Zwaar aangeslagen liep Werner de laatste lange kilometers over de dijk naar het dorpje Duffelward dat hun nieuwe thuis moest worden. Het dorp was blijkbaar zo suf dat Ellis tijdens de korte tijd dat ze in dit land een relatie hadden hem dit oord, voordat ze naar Calluzia vertrokken, nooit had durven tonen. Waarschijnlijk was ze bang geweest dat ter plekke de relatie en zijn ballen zouden besluiten om het bijltje erbij neer te gooien. Ellis had hem door de jaren heen wel het een en ander verteld over Duffelward. Naar hij begreep, was het een strafkamp voor mensen die zelfs te laf waren om zelfmoord te plegen, waar de tijd stilstond en

de roddels sneller gingen dan een soa op een carnavalsnacht. Ellis had hem verteld dat ouders, kinderen, grootouders, neven en nichten vaak op enkele meters van elkaar woonden. Velen waren verwant aan elkaar en incest lag op de loer. Nieuwkomers werden pas geaccepteerd na jaren meedraaien, het liefst met een brandwond op de ziel als bewijs van toewijding; wat dat betreft zat Werner goed. Antoon en Mathilde Verwolde hadden volgens Ellis overal iets over te zeggen en als de Verwoldes iets niet wilden, dan gebeurde het niet. Dat was misschien niet goed, maar de mensen waren eraan gewend geraakt en hadden er vrede mee, want het belang van de steenfabriek was het belang van de streek. Het steenovensvolk kende zijn plaats, en wie dat vergat, kreeg niet alleen de hitte van het vuur te verduren. Vrijwel alle huizen waren eigendom van de steenfabriek en werden beheerd door Olivier Verwolde, die als zoon van Antoon en Mathilde belast was met de huisvesting. Wie in de schaduw van de schoorsteen van Verwolde Stone Factory geboren werd, leerde al jong dat vuur, rook en ritme het leven dicteerden. De steenfabriek van de familie Verwolde was geen bedrijf aan de rand van het dorp: het was het dorp. Er was wel een klok op de kerktoren, maar de echte tijd werd bepaald door de nog op de ouderwetse wijze draaiende ovens; de cyclus van stoken, drogen, branden en afkoelen zette de toon voor elke werkdag van de arbeiders in de fabriek. Men leefde met het lichaam, werkte met het lichaam, beminde met het lichaam. Volgens Ellis werd in het dorp seksualiteit nauwelijks besproken, maar was die overal voelbaar. Overspel kwam ogenschijnlijk ook vaak voor, maar werd verzwegen zolang het de routine niet verstoorde. Wie een ongeluk verzweeg, wie een collega de hand boven het hoofd hield, deed dat volgens Ellis niet uit goedheid, maar uit wederdienst. De onofficiële zwijgplicht was geen angst, maar een gedeelde loyaliteit: men was van steen gemaakt én tot steen veroordeeld.

Ellis en Julius liepen enkele meters voor Werner uit. Hij zag hoe zijn vrouw zich vooroverboog en een kus op Julius' wang plantte, zo zoet dat hij er bijna diabetisch van werd. Die twee bewogen als vanzelf om elkaar heen; hij was altijd degene geweest die tegen hun ritme in stapte. Al vanaf de geboorte van hun zoon waren die twee een onafscheidelijk duo geweest, als een clubje waar hij niet voor was uitgenodigd. Vaak voelde hij een onverklaarbare, keiharde, onwrikbare barrière. En nu wandelde hij hier, achter hen aan, als een figurant in zijn eigen leven. De vaak onbeantwoorde liefde van zijn enige levende nakomeling veroorzaakte een speciaal soort langzaam brandend maagzuur. Julius plantte om de paar passen telkens zijn rechterhand tussen zijn billen; de arme jongen. Werners gedachten schoten alle kanten op; hij kon niet helder meer denken. Ook zijn blik was verre van helder: een aantal barsten in zijn linker brillenglas vertroebelde zijn zicht. Met niet meer dan wat los geld,

een paar pasjes, twee telefoons die het nog deden, paspoorten en een stapel documenten die hun hele bestaan op papier samenvat, slenterden ze richting het dorp en hun eerste logeeradres: het huis van Amanda. Zij was Ellis' jeugdvriendin, die ergens tussen medelijden en domme goedheid had besloten haar deur voor hen open te zetten. In feite was Amanda de enige die hen wilde ontvangen zonder eerst te vragen wat dat allemaal wel niet zou kosten of hoelang het logeerpartijtje zou duren. Ja, er was ook nog die andere soort van vriendin, die Mathilde, dat stuk blauw bloed dat omkwam in de ruimte en niet om een paar kutcenten verlegen zat. Maar Ellis had dat mens en haar gezin, om de een of andere voor Werner nog vage reden, nog niet op de hoogte gesteld van de terugkeer. Prima, want Werner vertrouwde dat soort lui voor geen ene kloot; zulke mensen deden niets zonder bijsluiter en kleine lettertjes. Omdat wanhoop soepel maakt, en principes dan luxeartikelen zijn, grepen ze de hulp van die Amanda aan; veel keuze was er immers niet. Ellis' ouders waren een kleine twee decennia geleden al uit Duffelward vertrokken en lagen al een viertal jaren onder de grond, verongelukt op een nat stuk asfalt waar, volgens Ellis, nu plastic bloemen stonden te verkleuren in bermvazen. De rest van haar oude vriendenclub had inmiddels hun eigen arbeidershokken gevuld met partner, kinderen en schulden, en kon kennelijk geen extra mens verdragen. Dus bleef alleen de alleenstaande Amanda over, met haar blijkbaar zachtgekookte hart. Hier mochten ze voorlopig bivakkeren. Dit moest hun uitvalsbasis worden voor iets groters: het opbouwen van een nieuw leven. In dit dorp, met zijn straten die Ellis' jeugd nog fluisterden, moesten ze snel proberen wortel te schieten, in vette klei die voor zijn zoon en hem totaal onbekend was. Werner wilde niet langer op weg zijn; hij wilde er zíjn. Omdat Amanda geen auto had, hadden ze haar ook maar niet gebeld. Ze zou waarschijnlijk ook in de stress schieten als ze het verhaal van het ongeluk zou horen.

Inmiddels waren ze de steenfabriek, die net als het dorp veilig binnendijks lag, al voorbij. In de verte ontwaarde Werner een gigantisch huis, verscholen in het groen, dat meer weg had van een kasteel dan van een woning. Dit monument van grootheid en macht moest waarschijnlijk het stulpje zijn waar die adellijke vriendin van Ellis woonde. Werner stopte kort bij de afrit van de rivierdijk richting het landgoed. Twee machtige bakstenen zuilen stonden als wachters aan weerszijden van de oprijlaan. Een immens smeedijzeren hek sloot als een donkere metalen muur de ingang af. In het vernuftig gesmede ijzerwerk was een familiewapen verweven: een complex ontwerp, vast bedoeld om ons de relazen van oude adel en glanzende glorie toe te fluisteren. Even hield Werner in om de naam op het gouden naambord te kunnen zien: "Fam. Verwolde von Greifenberg-Schattenfels". Beveiligingscamera's keken

terug naar hem. Ja, hier woonde die Mathilde dus. Een vaag en ongemakkelijk gevoel overviel hem. Het voelde alsof die poort niet alleen een fysieke barrière was, maar ook een grens tussen hun wereld en die van hen, het klootjesvolk. Zo was er dat vreemde verhaal over de schoonvader van Mathilde, de vader van de huidige "steenbaron". Volgens Ellis had die ouwe zich, kort nadat zijn vrouw spoorloos was verdwenen, opgesloten in een van zijn eigen steenovens en had hij zichzelf laten wegstoken als een partij afgekeurde bakstenen. Waarschijnlijk had niemand in de omgeving hier ooit het lef gehad om uit te zoeken of er nog een ander verhaal schuilging achter deze godskolere geschiedenis. Snel probeerde Werner zijn gedachten los te laten en maakte een sprintje om gelijk met zijn vrouw en zoon het laatste stuk op te lopen.

'Bij de volgende weg gaan we de dijk af. Over een kilometer of drie gaan we het dorp in.'

Wat een teringeind lopen nog! Werner hoorde Ellis praten op een toon alsof er niets gebeurd was. De zojuist tot wrak gereden huurauto leek bij haar alweer op iets uit een ver verleden. Ze had een arm om Julius heen geslagen.

Bij gebrek aan inspiratie voor een ietwat gepaster alternatief wreef Werner wat hardhandig door het haar van Ellis en zei wat hakkelend: 'Hoe is het… uh… met je linker tiet?'

'Wat een zin, Werner! Ga je hierna, even subtiel, ook vragen hoe het met de aars van je zoon is gesteld?'

'Ja, dat was ik eigenlijk wel van plan.'

'Nou, met mijn tiet is het kut, doet hartstikke pijn.'

'Mama's tiet is helemaal blauw.'

'Heeft mama jou haar tiet laten zien?'

'Ja pap, en ík heb haar zojuist op de dijk in mijn reet laten kijken. Ook helemaal blauw, of niet, ma?'

Gelukkig hadden ze alle drie nog de kracht om een stukje van de ellende weg te lachen.

'Houd jij, Werner, die kapotte bril op je bakkes? Je ziet eruit als een melaatse. Als dat de eerste indruk is die je wilt maken in mijn dorp, dan…'

'Ik zie te weinig zonder dat ding, dat weet je toch, dus…'

'Dus,' viel Julius hem in de rede, 'ik loop hier mijn nieuwe leven in met "mevrouw blauwtit" en een achterlijke.'

'Die blauwe tit van je moeder kan niemand zien, die bril van je vader daarentegen…'

'Nog niet, nee, maar dat is een kwestie van uren, zoon. Wacht maar tot je moeder zo haar oude dorpsneukertjes weer ziet, dan gaan de tietjes weer ouderwets bloot.'

‘Werner, doe effe normaal, zeg. Je zoon is erbij.’

‘Oh sorry ja, je zoon mag dit niet weten.’

‘Nee, ik heb het over je taalgebruik!’

Julius klapte hard in zijn handen en zei: ‘Oké dan, dus ik mag het wel weten. Nou, vertel op, ma.’

‘Luister, Julius, je vader zit maar wat te dollen.’

‘Luister, jongen, je moeder heeft in dit dorp de bijnaam “de natte”; zij heeft hier heel wat rond lopen snollen.’

‘Dit is niet leuk voor ma. Ophouden nu; dit slaat nergens op, toch, mama?’

‘Dit slaat als een lul op je moeder.’

‘Ophouden nu!’ gilde Ellis, en ze zette het op een rennen.

Een vreemde stilte viel. Julius griste de bril van Werners hoofd en rende, met zijn hand op zijn bilspleet, achter zijn moeder aan het dorp in.

Daar stond hij dan, de melaatse, de achterlijke. Rennen zonder bril ging hem niet worden; wat een beroerde toestand. Lekkere start, zo. Langzaam liep hij de richting op waar zijn vrouw en zoon uit het zicht waren verdwenen. De eerste huizen waar Werner langs liep, kenmerkten zich door hun eenvoud: het waren telkens rijen van zes smalle huizen, vast aan elkaar, met een simpel stoeppaadje tussen de rijen. Als die Verwoldes tegen kostprijs stenen hadden kunnen bakken voor deze arbeiderswoningen, dan hadden ze de huizen voor hun personeel toch wel een beetje groter kunnen maken? Ondanks het gemis van zijn bril, zag Werner duidelijk dat de doorzonhuizen alle identiek waren. Werner had van veraf op de dijk al gezien dat bijna alle huizen van Duffelward voorzien waren van oranjekleurige dakpannen, een dorp als een soort oranje stip in het groene rivierenlandschap. Het was evident dat deze huizen gebouwd waren in een tijd dat gezinnen maar één, of misschien zelfs geen, auto hadden. De straten stonden nu propvol auto’s, bumper aan bumper, tussen grote bomen die met hun trotse kruinen weigerden te wijken voor de voortschrijdende welvaart.

‘Kunt u het een beetje vinden?’

Werner schrok van de plots doorbroken stilte. ‘Goedemiddag, uh… goed dat u het vraagt.’

‘Ja, ik zag u en dacht: die is nieh van hier.’

‘Nee, inderdaad. Goed gezien. Uh… ik ben op zoek naar het huis van, uh… Amanda van den…’

‘“Amanda van de waterpens”?’

‘Amanda van den Heuvel.’

‘Ja, “Amanda van de waterpens”. Das nieh zo moeilijk: in het midden van de straat bij het speelveldje rechts, dan een klein stukske doorlopen tot het dorp ophoudt, daar naar links en dan woont Amanda in het een-na-laatste huis, met die troeptuin; kan nieh missen.’

Werner had het idee dat deze man nog op vele vragen antwoord wilde krijgen en liep snel door. ‘Dank voor de uitleg; dat moet lukken.’

‘Doe d’r de groeten van Gerrit, zeg maar “de vette van Derksen”.’

‘Ooh… kee, dat zal ik doen. Tot ziens; een prettige dag nog.’

‘Ja, dat zal wel lukken. Daar mot je gewoon je best voor doen.’

Ellis, Julius en een voor Werner nu nog vreemde vrouw stonden in de voortuin van het aangewezen huis toen hij arriveerde. De beide dames omhelsden elkaar intens. Doordat ze bij toeval kleding droegen in dezelfde kleurstellingen, leek het alsof ze versmolten waren tot één mens. Ook Amanda woonde in hetzelfde type huis als de overige dorpsbewoners. Haar kleine voortuintje was een botanische komedie: het was niet meer dan een simpel, smal paadje naar haar voordeur, bestaande uit vierkante, groen uitgeslagen betontegels, een half vergaan houten bankje, omringd door hoog onkruid in alle soorten en maten. Gek genoeg stond er een spade tegen de muur naast de voordeur, alsof hier ooit iemand een poging had gedaan te tuinieren. Aan schuttingen in de voortuin deed men niet in dit dorp, waardoor deze totale misère ook nog eens goed zichtbaar was voor de hele straat. Wat een troosteloze bende. Werner blies een stoot lucht uit, waarbij zijn lippen als bij een chimpansee naar voren werden geduwd.

Toen Werner voor het drietal stond, zwaaide hij op dezelfde onnozele manier als naar de vrachtwagenchauffeur, iets wat op een vervreemdende wijze veel langer geleden leek dan het daadwerkelijk was.

Alleen Julius reageerde met een flauwe glimlach, zuchtte en zei: ‘Gevonden, pap?’

‘Ja jongen, een heel sterk voorbeeld van een overbodige opmerking, vind je niet?’

Julius zuchtte nogmaals diep, terwijl Amanda zich losweekte van Werners vrouw.

‘Kijk eens wie we hier hebben! Jij moet Werner zijn. Leuke bril heb je op je snotslurf!’

‘Dan ben jij waarschijnlijk “Amanda van de waterpens”.’

Julius bleef maar zuchten en riep: ‘Pap, kun jij nou ook eens een keertje normaal doen? Ik schaam me echt kapot voor je.’

Amanda lachte gelukkig, gaf Werner een hand en zei: ‘Inderdaad, in dit dorp ben ik “Amanda van de waterpens”. Aangenaam.’

‘Aangenaam, Werner Hoerbekke.’

Amanda lachte wederom, ditmaal uitbundiger, en riep: ‘Net een paar minuten in ons dorp en je hebt nu al een bijnaam. Geweldig!’

Werner fronste en realiseerde zich dat die jeugdvriendin van zijn echtgenote voor het eerst in haar leven de achternaam van hemzelf en zijn gezin te horen kreeg: raar, verwarrend. Nog veel te bespreken.

2

De vleselijke verwarring

Een loom ochtendlicht, dat de belofte van een warme zomerdag langzaam door de slaapkamer van Mathilde heen liet kruipen, bescheen landgoed Blaeckensteyn en wekte het uit zijn nachtelijke sluimer. Mathilde was net uit haar bed gestapt, haar lichaam nog een klein beetje dronken van de slaap en de sloot wijn van de avond ervoor. De lucht was gevuld met het aroma van versgebakken brood dat zich een weg had gebaand naar haar toren, via de hoge gangen van het statige huis. In de ruime ontbijtkamer, waar de zon de houten vloeren verwarmde, stond een uitgebreid ontbijt klaar. Hun binnenmeid had alles weer met zorg opgediend. Mathilde liep zoals iedere ochtend naar de koelkast, pakte voor zichzelf een halve literfles Duits bier, schonk deze in een glazen pul en sloeg enkele flinke teugen achterover. Een harde boer galmde door de ruimte.

‘Zo dan, ook goedemorgen moeders!’

‘Oh, je bent vroeg, Olivier.’

Haar zoon rekte zich uit, haalde zijn vingers door zijn warrige haren en liep naar de keukentafel.

‘Een beetje lekker geslapen, jongen?’

‘Jawel hoor,’ antwoordde Olivier met een knik, terwijl hij zijn blik over de ontbijtselectie liet glijden. Vers fruit, warme croissants en schalen vol beleg stonden uitnodigend voor hen uitgestald. Om het nieuws van de dag tot zich te nemen, nam hij plaats aan tafel en drukte op een groot scherm dat in de houten eettafel was geïntegreerd. Een gewoonte die Mathilde overigens om van te kotsen vond. Olivier had mogen studeren tot zijn zesentwintigste, had daarna een wereldreis van twee jaar gemaakt en was nu alweer een aantal jaren hoofd woningbeheer en arbeidershuisvesting. Haar man Antoon had hier een heel andere benaming voor, namelijk “zijne onnozele hoogheid van de huurhuizen”, en Mathilde noemde zijn functie steevast “prins pik van de personeelswoningen”. Gelukkig was de bijnaam die de dorpsbewoners voor hem hadden, “de kleine steenbaron”, ietwat vriendelijker. Haar zoon Olivier had officieel een kantoorfunctie, maar in werkelijkheid zat hij daar een “dorpsgodje” te spelen, met zijn lul in de ene hand en een map met huurcontracten in de andere. Hij beheerde alle huizen van de familie; dat waren bijna alle huizen van Duffelward, en bepaalde wie er mocht blijven wonen, wie eruit werd gesmeten en of iemand eindelijk een nieuw dak kreeg of nog een winter in zijn eigen schimmel mocht